

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ชื่อและนามสกุล	นายไวฑูรย์ อมรเวช
แขนงวิชา	การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2. รองศาสตราจารย์ฐปนบรรต พรหมอินทร์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2553

คณะกรรมาการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์วัฒน์ เอี่ยมไพรวัน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ปนรุต พรหมอินทร์)

 ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
 (รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิวิธธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ วิทยานการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผู้วิจัย นายไวยุทธ์ อมรเวช รหัสนักศึกษา 2488002847 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2) รองศาสตราจารย์ฐปนรุต พรหมอินทร์

ปีการศึกษา 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิทยานการ ที่มา ข้อดีและข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีอยู่ 4 รูปแบบหลัก คือ (1) การเลือกตั้งโดยทางอ้อม (2) การแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ (3) การเลือกตั้งโดยตรง (4) การเลือกตั้งโดยตรงและการสรรหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน และสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน รวม 7 คน และการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกวุฒิสภา (พวุฒิสภา) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม มีวิวัฒนาการที่มาจากการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 มาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 เพื่อให้เป็นรูปแบบสภาคู่ ข้อดีคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่มาเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นผู้เลือก ข้อจำกัด กิ่งหนึ่งของ ส.ส. ที่เลือกเป็นฝ่ายที่มีอำนาจทางการเมืองเดิมเสนอแต่งตั้งไว้ (2) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ มีวิวัฒนาการและที่มา แบ่งออกได้ คือ 2.1) คณะรัฐประหารประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2490 กำหนดให้รัฐสภาเป็นแบบสภาคู่ ส.ว. มีที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง 2.2) การใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2490 มาเป็นรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2492 ส.ว. มีที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง และ 2.3) จากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2502 ต่อมาจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2511 ขึ้นแทน 2.4) จากการเดินขบวนของประชาชน เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2517 2.5) จากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2520 ต่อมาจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2521 2.6) จากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2534 ต่อมาจึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2534 ดังกล่าว ส.ว. มีที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ส่วนธรรมเนียมการปฏิบัติเพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งบุคคลเป็น ส.ว. คือการเสนอรายชื่อจากฝ่ายรัฐบาล โดยมีนัยเกี่ยวกับการวางฐานอำนาจทางการเมือง ข้อดี สามารถเลือกแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในกิจการต่าง ๆ ได้ ข้อจำกัด อาจจะได้บุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้ที่มีอำนาจในฝ่ายรัฐบาล (3) ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง มีวิวัฒนาการที่มาจาก การตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ยกร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 เพื่อให้ ส.ว. เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง ข้อดี มีความชอบธรรมสูงในการเป็นตัวแทนของประชาชน ข้อจำกัด บางส่วนอาจได้บุคคลที่เป็นฝักฝ่ายทางการเมือง (4) ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและการสรรหา มีวิวัฒนาการที่มาจาก การทำรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และการตั้ง ส.ส.ร. ยกร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2550 เพื่อให้ ส.ว. มีที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงและมีที่มาจากคณะกรรมการสรรหา ข้อดี ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนนั้น มีความชอบธรรมสูงในทางการเมือง ส่วน ส.ว. ที่มาจากการสรรหา นั้น มีที่มาจากสาขาอาชีพของประชาชน ข้อจำกัด ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงนั้น บางส่วนอาจมีฝักฝ่ายทางการเมือง ส่วน ส.ว. ที่มาจากการสรรหา นั้น มีที่มาจาก การคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหาที่ไม่ได้เป็นตัวแทนของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ วิทยานการ ที่มา สมาชิกวุฒิสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

Thesis title: Evolution of the Method of Selection of Members of the Senate under the Constitutions of the Kingdom of Thailand

Researcher: Mr. Vaithoon Amornvech; **ID:** 2488002847; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Vivat Iampriwan, Associate Professor; (2) Thapanat Prom-in, Associate Professor; **Academic year:** 2011

Abstract

The objectives of this research were to study the evolution, origins, advantages, and limitations of 4 major methods of selection of senators under different constitutions of the Kingdom of Thailand: (1) indirect election; (2) royal appointment; (3) direct election; and (4) direct election and recruitment.

This was a qualitative research. The sample population consisted of 2 qualified experts and 5 members of the constitutional assembly, along with related documents. Data were collected using interview forms and analyzed descriptively.

The results showed that (1) The method of indirect election of members of the Senate (then called the Preutsapa) evolved when the 1932 constitution was replaced by the 1946 constitution, which adopted a two-house legislative system. The advantage of this method was that the senators were chosen by the members of Parliament (MPs), who were the directly elected representatives of the people. The limitation was that more than half of the MPs were appointed by the group that previously held political power. (2) There were 6 times when senators were royally appointed: 2.1) under the 1947 constitution, which was promulgated following a coup d'état; 2.2) under the 1949 constitution, which was a modified form of the 1947 constitution; 2.3) under the 1968 constitution, which came into effect following another coup d'état in 1959; 2.4) under the 1974 constitution, which was written by a constitutional assembly following the change in government as a result of public protests on 14 October 1973; 2.5) under the 1978 constitution, which came into effect following another coup d'état in 1977; and 2.6) under the 1991 constitution, which came into effect following another coup d'état in 1991. In practice, with this method the government nominates the candidates for the Senate to be appointed by His Majesty the King. The senators tend to provide a political power base for the government. The advantage of this method is that it is possible to select experts who are knowledgeable in specific fields to work as senators. The limitation is that the senators might be close to powerful people in the government. (3) The method of selecting senators by direct election evolved from the 1997 constitution, which was written by a constitutional assembly with the intent of making senators true representatives of the people. The advantage is that the senators had greater legitimacy. The limitation is that some of the senators might be partisan. (4) The method of selecting senators by direct election and recruitment came from the 2007 constitution, which was written by a constitutional assembly following another coup d'état in 2006, and was intended to provide both senators elected directly by the people and some appointed by a recruitment committee. The advantage is that the senators elected by the people are politically legitimate and those that are recruited represent certain professions. The limitations are that the directly elected senators may be partisan and the recruited senators are not true representatives of the people.

Keywords: evolution, Senator, Senate, constitution of the Kingdom of Thailand

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัย เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนได้สำเร็จไปด้วยดีทุกประการสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์เอาใจใส่ในการช่วยเหลือให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวรรณ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ฐปนรตพรหมอินทร์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำหลายประการที่มีคุณค่ายิ่ง ทั้งทางด้านกำลังใจ และการทำงานวิจัยโดยการติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่การเริ่มต้นการทำงานวิจัยเรื่อยมาจนเสร็จเรียบร้อยเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ตลอดทั้งได้ให้อิสระในการนำเสนอ วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์และความกรุณา ตลอดถึงความห่วงใย เอาใจใส่ของท่านเป็นอย่างดี และต้องขอกราบขอบพระคุณท่านอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณยิ่งแก่ เจ้าของหนังสือทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า และได้นำมาใช้อ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณยิ่งแก่ ท่านเคโอ สวานานนท์ ศาสตราจารย์พิเศษ จรัญ ภักดีธนากุล รองศาสตราจารย์รุจิรา เตชางกูร ท่านจุตินันท์ ภิรมย์ภักดี ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช ท่านฉฉิน บุญสุวรรณ ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอบพระคุณยิ่งแก่ พระมหาสุนทร สุนทรปัญญา ที่ช่วยตรวจคำพิมพ์ผิดอาจารย์ขวัญเรือน ทองประดิษฐ์ ที่ช่วยจัดภาพตัวอย่างวิจัย ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ ศรีรังสรรค์ ที่กรุณาอนุเคราะห์ช่วยตรวจความต่อเนื่องของเนื้อหาและสาระในวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัย ขอขอบคุณ นางสาว ทิวทัศน์ อมรเวช ที่ได้ช่วยเหลือในการพิมพ์วิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นทำงานวิจัย จนเสร็จเรียบร้อยเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์เป็นอย่างดี และขอบคุณ นายวรพจน์ นวลจันทร์ นายชิตพงศ์ อมรเวช นางสาวนิภาวัลย์ จันทร์ส่องแสง นางสาวกาญจนา รวดเร็ว ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอยก ความดี และ คุณค่า ที่เป็นผลประโยชน์ใด ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้กับ คุณพ่อได้ คุณแม่ชบ อมรเวช ผู้ให้กำเนิดทั้งสองท่าน ตลอดทั้ง คุณประทุม จันทร์ส่องแสง คุณระเบียบ นวลจันทร์ คุณดำรงค์ อมรเวช คุณอารมณ์ อมรเวช คุณบุญเรือน รวดเร็ว ที่ได้ให้การอุปการะและให้กำลังใจ รวมทั้งผู้มีพระคุณและคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้การอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้วิจัย และขอให้ทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย จงประสบแต่ความสุข ความเจริญ ในการดำเนินชีวิตและการงาน ตลอดไป เทอญ

ไวฑูรย์ อมรเวช

พฤศจิกายน 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
กรอบแนวคิด	7
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	10
วิวัฒนาการระบบรัฐสภาไทย	20
วิวัฒนาการวุฒิสภาของไทย	25
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองตามรูปแบบรัฐสภา	26
แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันรัฐสภา	27
ข้อมูลพื้นฐานที่ศึกษา	28
สรุปรวมพระราชบันทึกของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนการสละราชสมบัติและคำสนองพระราชบันทึกของคณะรัฐบาล พระราชบันทึกข้อ 1 และพระราชหัตถเลขาทรงประกาศสละราชสมบัติ	31
ราชกิจจานุเบกษาประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา	32
ประวัติรัฐธรรมนูญไทย ฉบับแรก พ.ศ. 2475 ถึงฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2511)	33
สมุดภาพสมาชิกรัฐสภา 2475 – 2502 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	33
ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้รับสนองพระบรมราชโองการของผู้ทรงคุณวุฒิ	34
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
ประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่างวิจัย	37
เครื่องมือในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ทั้ง 4 รูปแบบหลัก และรูปแบบย่อย	41
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย	68
การเปรียบเทียบข้อดี และข้อจำกัด เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้ง 4 รูปแบบหลักตามแนวคิด ของกลุ่มตัวอย่างวิจัย	81
ภาพรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารและกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่เป็น ผู้ทรงคุณวุฒิและสมาชิก สภาร่างรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 4 รูปแบบหลัก	91
สรุปผลการวิเคราะห์	100
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	105
สรุปผลการวิจัย	105
อภิปรายผลการวิจัย	110
ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	130
ก แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัยแบบที่ 1 และแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างวิจัย แบบที่ 2	131
ข ประวัติโดยสังเขปของกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี 2550	138
ประวัติผู้วิจัย	146

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 บทบัญญัติที่กำหนดให้มีวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	22
ตารางที่ 4.1 วิวัฒนาการที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	63
ตารางที่ 4.2 กลุ่มตัวอย่างวิจัยที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญไทย	79
ตารางที่ 4.3 ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างวิจัยที่เกี่ยวกับข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญไทย	81
ตารางที่ 4.4 สรุปแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยทางอ้อม”	85
ตารางที่ 4.5 สรุปแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์”	86
ตารางที่ 4.6 สรุปแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยตรง”	86
ตารางที่ 4.7 สรุปแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการสรรหา”	87
ตารางที่ 4.8 สรุปแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัดของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเสนอแนะที่มาของ ส.ว.”	87
ตารางที่ 4.9 สรุปแนวคิดของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิดของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับ ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม”	88
ตารางที่ 4.10 สรุปแนวคิดของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดีข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเสนอแนะที่มาของ ส.ว.”	88

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.11	สรุปแนวคิดของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิด ของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับ ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง”	89
ตารางที่ 4.12	สรุปแนวคิดของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญฯ เกี่ยวกับวิวัฒนาการที่มาและข้อดี ข้อจำกัด ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “แนวคิด ของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับ ส.ว. ที่มาจากการสรรหา”	90
ตารางที่ 4.13	เปรียบเทียบที่มาของวุฒิสภาของอังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส และไทย	99

